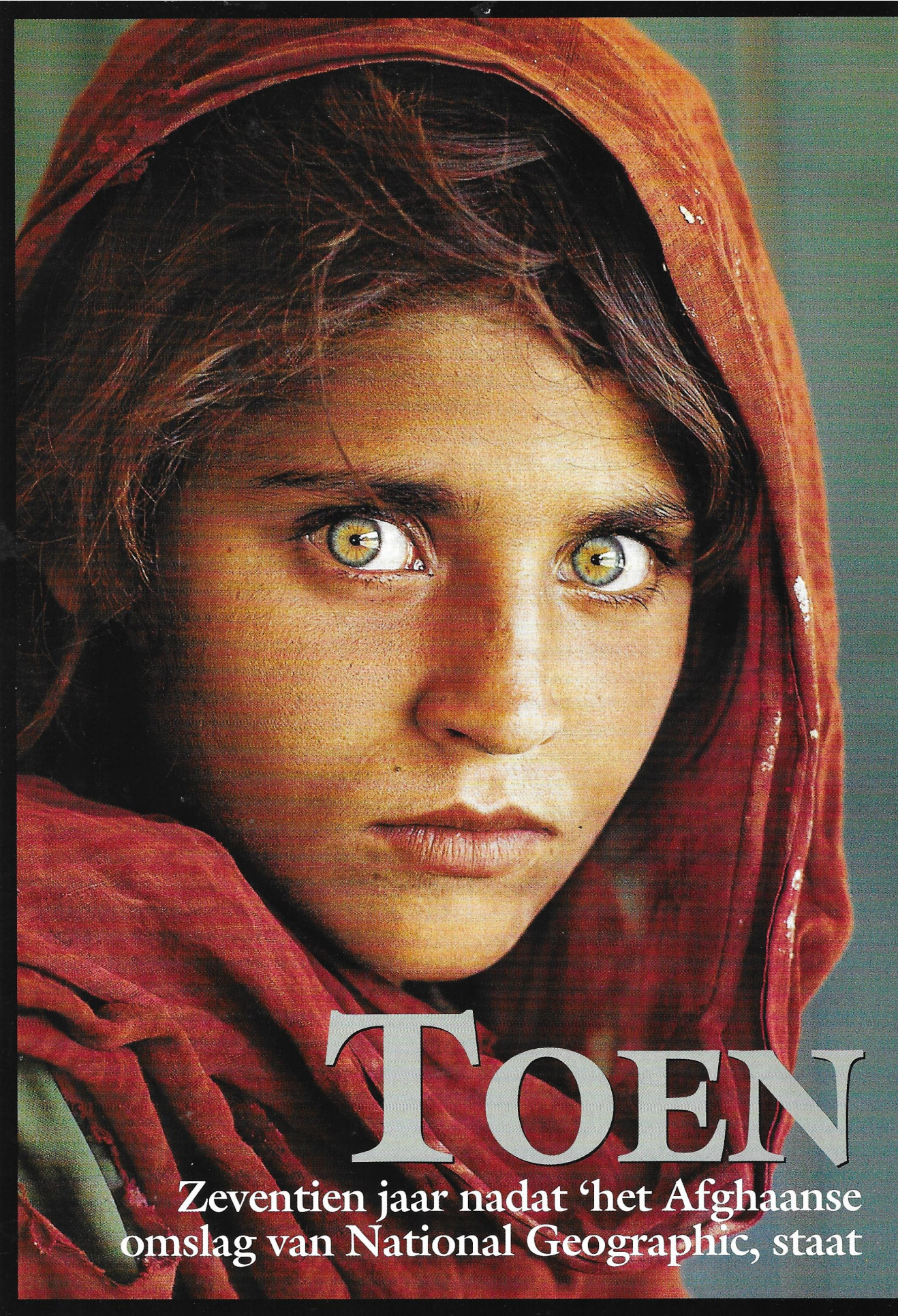
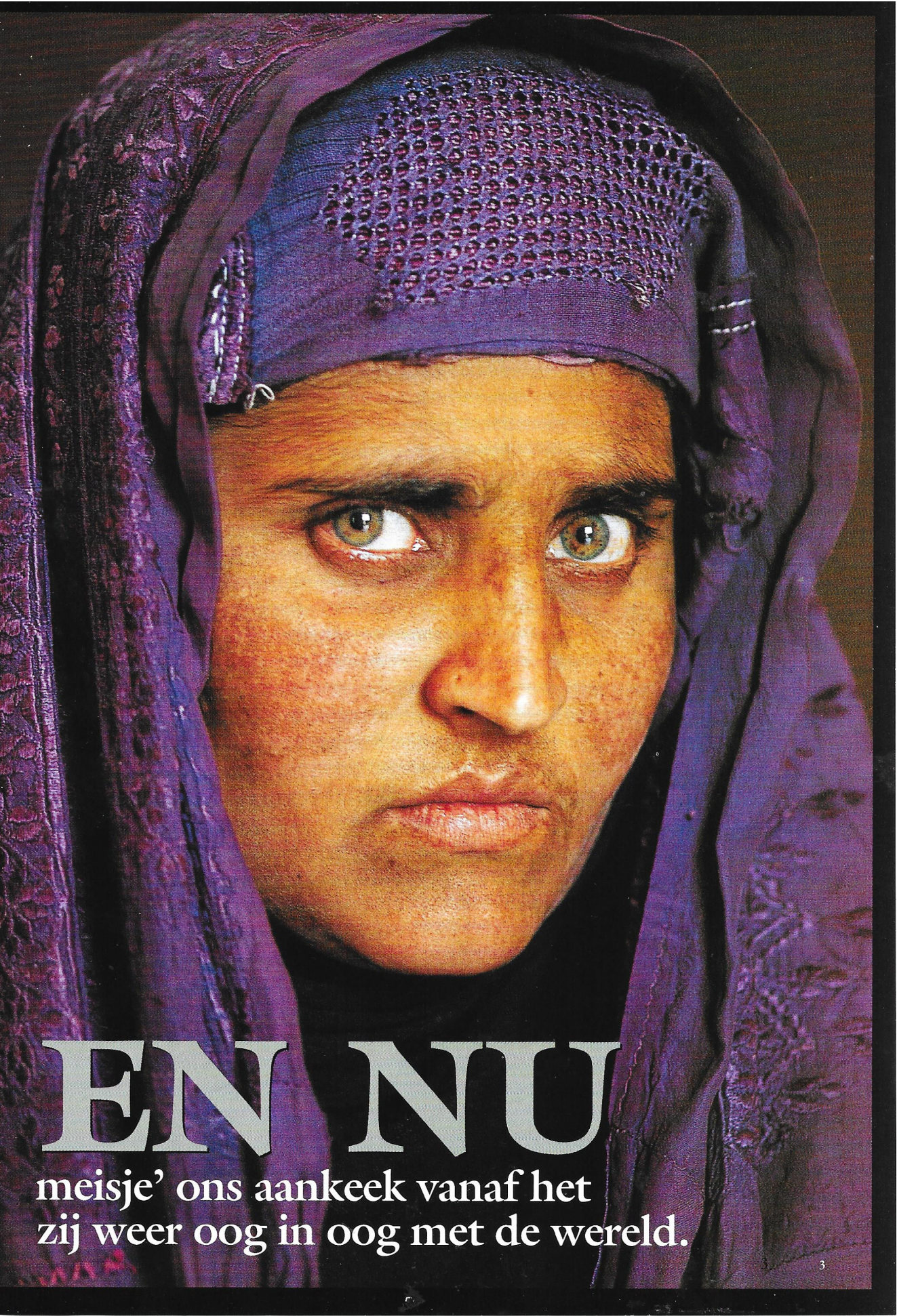

TOEN

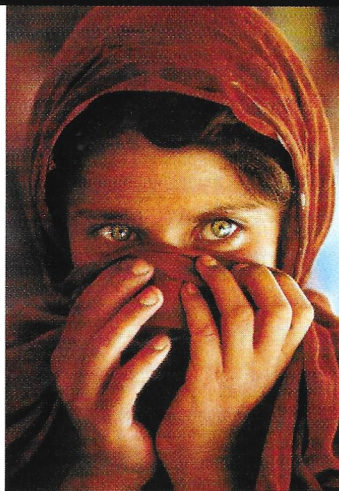
Zeventien jaar nadat 'het Afghaanse omslag van National Geographic, staat

EN NU

meisje' ons aankeek vanaf het
zij weer oog in oog met de wereld.

Ze

herinnert zich alles. Het moment dat hij de foto maakte.

Ze weet nog hoe kwaad ze werd. Die vreemde man. Ze was nog nooit gefotografeerd. En het zou later ook niet meer gebeuren. Tot ze elkaar na zeventien jaar opnieuw tegenkwamen.

Ook de fotograaf herinnert zich de ontmoeting. Het zachte licht. Een woud van tenten in het vluchtelingenkamp in Pakistan. Hij zag haar voor het eerst in de schooltent. Omdat hij merkte dat ze verlegen was, sprak hij haar pas als laatste aan. Ze gaf hem toestemming een foto te maken. "Ik had niet verwacht dat die foto er zo zou uitspringen," herinnert hij zich van die ochtend in 1984, toen hij werkte aan een reportage over de rampzalige situatie van de Afghaanse vluchtelingen.

Het portret van Steve McCurry bleek een van die zeldzame hartverscheurende beelden. In juni

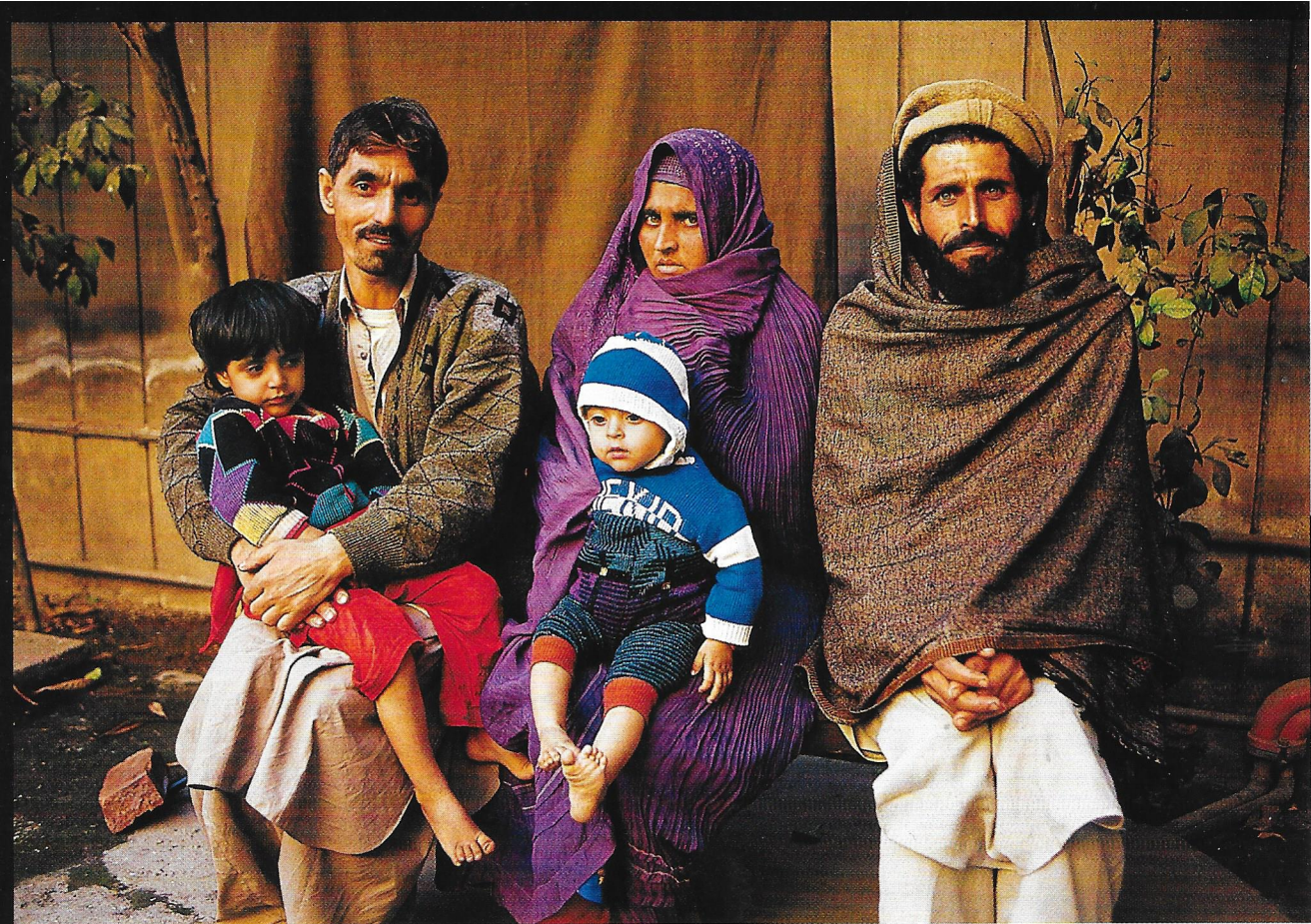
Toen en nu: als meisje (boven) werd ze door Steve McCurry gefotografeerd voor een reportage over Afghaanse vluchtelingen in Pakistan, die verscheen in de Geographic van juni 1985. Nu is ze moeder van drie dochters, onder wie de 1-jarige Alia.

1985 sierde de foto het omslag van dit tijdschrift. Haar ogen waren zeegroen. Haar doordringende, gekwelde blik weerspiegelde de tragedie van een door oorlog geteisterd land. Bij National Geographic werd ze wel 'het Afghaanse meisje' genoemd. Zeventien jaar lang wist niemand hoe ze heette.

In januari ging McCurry met een cameraploeg van National Geographic naar Pakistan om het meisje met de groene ogen te zoeken. Ze lieten haar foto rondgaan in Nasir Bagh, het nog altijd bestaande vluchtelingenkamp bij Peshawar waar de foto was gemaakt. De onderwijzer van de kampschool zei te weten hoe ze heette. Het zou gaan om Alam Bibi, een jonge vrouw uit een naburig dorp. Maar volgens McCurry was zij het niet.

Nee, zij was het niet, wist ook een man die

Tekst: CATHY NEWMAN
Fotografie: STEVE McCURRY

lucht kreeg van de zoektocht. Hij kende het meisje op de foto. Als kinderen hadden ze samen in het kamp gewoond. Ze was jaren geleden naar Afghanistan teruggekeerd en woonde nu in de bergen bij Tora Bora. Hij zou haar wel gaan halen.

Drie dagen later kwam ze aan in het kamp. De tocht van zes uur rijden en drie uur lopen had haar door een grensgebied gevoerd waar veel mensenlevens verloren zijn gegaan. Toen McCurry haar zag binnenkomen, wist hij het meteen: zij is het.

Haar naam is Sharbat Gula. Ze is Pashtun, de krijgshaftigste van alle Afghaanse stammen. Van de Pashtuns wordt wel gezegd dat ze alleen vrede kennen als ze in oorlog zijn. Haar ogen spuwen vuur, net als toen. Ze is nu 28, 29, misschien 30. Niemand weet het precies, zijzelf evenmin. Zulke gegevens verwaaien als zand in een gebied waar niets is vastgelegd.

Van haar jeugdigheid is na jaren van ontbering niets meer over. Haar huid is getaand, haar kaaklijn is zachter geworden. Alleen haar ogen zijn nog altijd even fel. "Ze heeft een zwaar leven

Een familiefoto met van links naar rechts: dochter Zahida van 3, echtgenoot Rahmat Gul, Sharbat Gula, Alia en Sharbats oudere broer, Kashar Khan.

Stamoudsten uit het vluchtelingenkamp Nasir Bagh (rechts) lieten McCurrys foto in het kamp rondgaan om hem en de cameraploeg te helpen bij de zoektocht naar Sharbat.

gehad," zegt McCurry. "Net als zo veel mensen hier."

Drieëntwintig jaar oorlog, anderhalf miljoen doden, drieënhalf miljoen vluchtelingen: zo kan de Afghaanse geschiedenis van het afgelopen kwart eeuw wel worden samengevat.

Wie de foto van het jonge meisje met haar zeegroene ogen op zich laat inwerken, ziet dat de ogen ons uitdagen en, vooral, ontregelen: we kunnen haar blik niet ontwijken.

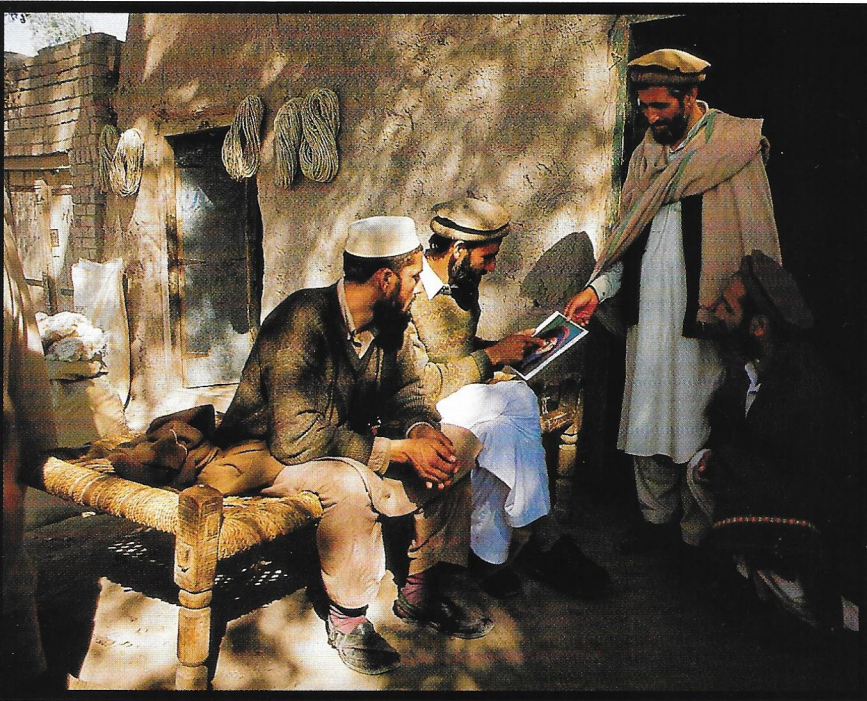
"In heel Afghanistan is er geen familie te vinden die niet de wrange

vruchten van de oorlog heeft geplukt," aldus een jonge Afghaanse handelaar in het Geographic-artikel dat hoorde bij Sharbats omslagfoto. Toen de Sovjet-Unie haar land binnenviel, was ze nog een kind. Talloze dorpen werden van de landkaart geveegd, zo ook het hare. Ze was misschien 6 jaar toen haar ouders bij een bombardement om het leven kwamen. Overdag zaaide een bommenregen dood en verderf, 's nachts werden de doden begraven. En altijd was er het angstaanjagende geluid van vliegtuigen.

“Vanwege de gevechten zijn we uit Afghanistan gevlucht,” vertelt Sharbat's broer, Kashar Khan, die ons haar levensverhaal uit de doeken doet. “We konden niet anders. De Russen zaten overal en ze brachten mensen om.”

Onder de hoede van hun oma liep hij met zijn vier zusjes naar Pakistan. Eén week duurde de tocht over de besneeuwde bergen, en onderweg moesten ze bedelen om dekens om zich warm te houden.

“Je wist nooit wanneer de vliegtuigen kwamen. Daarom schuilden we in grotten.”

De reis die was begonnen met de dood van hun ouders en een voettocht over de bergen, eindigde in een vluchtelingenkamp, in een tent die ze met vreemden moesten delen.

“Het leven in een overvol vluchtelingenkamp valt bergbewoners als Sharbat erg zwaar,” aldus Rahimullah Yusufzai, een gerespecteerd journalist uit Pakistan die als tolk optreedt voor McCurry en de cameraploeg. “Er is hier geen privacy. Je bent aan andere mensen overgeleverd.” Maar meer nog was men overgeleverd aan de politiek van andere landen. Zoals Sharbat's broer samenvat: “De Russische invasie heeft ons leven verpest.”

Het is de voortdurende tragiek van Afghanistan. Invasie. Verzet. Invasie. Houdt het ooit op? “Telkens als er een nieuwe regering aan de macht

komt, is er weer hoop,” vertelt Yusufzai. “Maar steeds weten de Afghanen zich verraden door hun leiders en door buitenlanders die zich voordoen als vrienden en verlossers.”

Halverwege de jaren negentig, toen de gevechten enigszins waren geluwd, ging Sharbat Gula terug naar haar afgelegen dorp aan de voet van de besneeuwde bergen. De bevolking leidt er een pover bestaan. Er zijn enkele terrassen met graan, tarwe en rijst, en er groeien een paar walnootbomen. En uit de bergen vindt een beekje zijn weg naar het dal, behalve in tijden van droogte.

Maar onderwijs, medische voorzieningen, wegen en leidingwater zijn er niet.

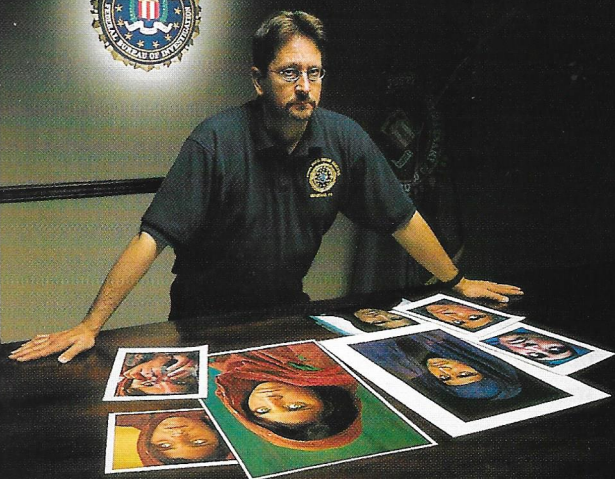
Een gemiddelde dag uit haar leven verloopt als volgt. Ze staat op voor zonsopgang en knielt neer in gebed. Daarna haalt ze water uit de beek. Ze kookt, maakt schoon en doet de was. En ze zorgt voor haar kinderen, om wie alles draait in haar leven. Robina is 13, Zahida is 3. En Alia, de kleinste, is 1 jaar. Een vierde dochter stierf toen ze nog heel jong was. Volgens haar broer heeft Sharbat in haar leven nog geen gelukkige dag gekend, misschien op haar trouwdag na.

Volgens Sharbat trouwde zij haar man, Rahmat Gul, toen ze 13 was. Nee, zegt Rah-

mat, ze was 16. Het huwelijk was door de families geregeld.

Hij woont in Peshawar – in Afghanistan zijn weinig banen – en werkt in een bakkerij. Van zijn salaris betaalt hij haar medicijnen. Hij verdient ongeveer één euro per dag, en die is zo op. Sharbat heeft astma en kan de hitte en luchtvervuiling in Peshawar in de zomer niet verdragen. Daarom is ze alleen in de winter bij haar man in de stad. De rest van het jaar woont ze in de bergen.

Vanaf 13-jarige leeftijd, legt journalist Yusufzai uit, gold voor Sharbat de *purdah*: het afgezonderde bestaan dat veel islamitische vrouwen leiden zodra de puberteit begint. “Vrouwen verdwijnen dan uit het openbare leven,” vertelt hij. Op straat draagt ze de paarse burqa die haar aan het zicht van de buitenwereld en van andere mannen dan

Het zijn de ogen

Om er zeker van te zijn dat Sharbat Gula echt het jonge Afghaanse meisje was dat McCurry destijds had gefotografeerd, vergeleek Thomas Musheno, forensisch onderzoeker van de Amerikaanse FBI (boven), de gezichten op de foto's uit 1984 en 2002. "Ik weet 100 procent zeker dat het

dezelfde persoon is," concludeert hij. John Daugman, hoogleraar informatica in het Engelse Cambridge en uitvinder van de automatische irisherkenning, kwam eveneens tot de slotsom dat het om dezelfde persoon moest gaan. Irispatronen zijn net als vingerafdrukken uniek en kunnen worden gebruikt voor identificatie.

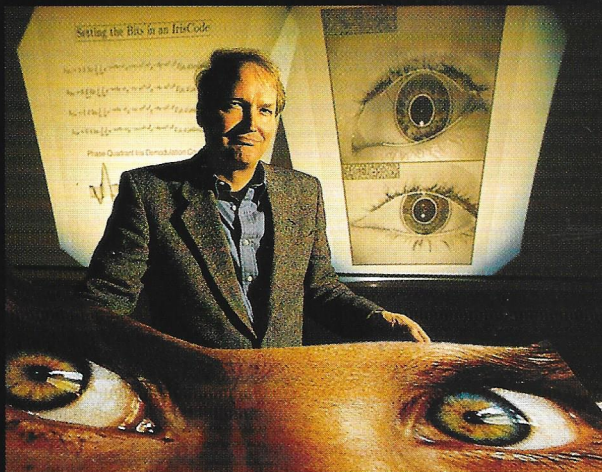

FOTO LINKS: MARK THIESSEN; FOTO: ALEXANDRA BOULAT

haar echtgenoot onttrekt. "Het is een prachtig kledingstuk en absoluut geen ramp om te dragen," zegt Rahmat.

Geconfronteerd met mijn vragen trekt ze zich terug achter de zwarte doek die ze om haar gezicht draagt, alsof ze het liefst in rook zou opgaan. In haar blik schuilt woede. Ze is niet gewend zichzelf bloot te stellen aan vragen van vreemden.

Heeft ze zich ooit veilig gevoeld?

"Nee, maar onder de Taliban was het leven beter. Toen was er tenminste vrede en orde."

Heeft ze ooit de foto gezien die van haar als meisje is gemaakt?

"Nee."

Ze kan haar eigen naam schrijven, maar ze kan niet lezen. Ze hoopt dat haar kinderen onderwijs krijgen. "Ik wil dat mijn dochters een vak leren," zegt ze. "Ik had graag mijn school willen afmaken, maar dat was niet mogelijk. Ik was verdrietig toen ik van school af moest."

In Afghanistan wordt wel gezegd dat onderwijs het 'licht in het oog' is. Maar voor Sharbat is

ONLINE

Het verhaal van Sharbat Gula in woord en beeld. De zoektocht naar 'het Afghaanse meisje' kan worden meebeleefd in multimedia.

Kijk naar National Geographic Channel (raadpleeg uw tv-gids voor uitzenddatum en -tijd). En lees belevenissen uit het veld van de tv-ploeg en van Steve McCurry, alsmede de reportage uit de Geographic van juni 1985.

Bezoek voor dit alles national-geographic.com/ngm/0204.

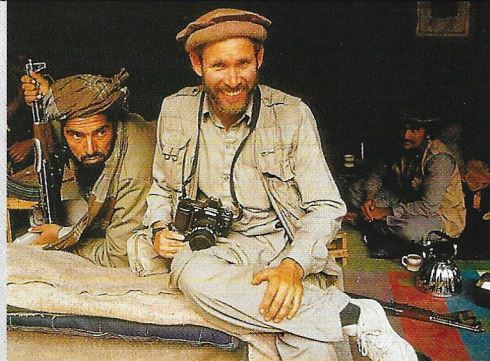
er geen licht. En de kans is groot, zegt ze, dat het voor haar 13-jarige dochter ook al te laat is. De twee jongere dochters hebben nog een kans.

De hereniging van de fotograaf met de vrouw-met-de-groene-ogen verliep kalm. De traditionele gedragscodes voor een getrouwde vrouw zijn duidelijk: ze mag niet kijken – en zeker niet lachen – naar een man met wie ze niet getrouwd is. Ze lachte niet naar McCurry. Haar gezicht bleef strak in de plooi, vertelt hij. Ze begreep niet dat haar foto bij zo veel mensen een gevoelige snaar heeft geraakt. Ze had geen idee van de macht van ogen.

De kans was onvoorstelbaar klein dat ze nog leefde; dat ze kon worden teruggevonden; dat ze zo veel ellende had kunnen verdragen. Na zo veel bitterheid zou de geest toch zeker bezwijken? Hoe, werd haar gevraagd, heeft ze dit allemaal kunnen overleven?

Uit haar antwoord spreekt een onwankelbare overtuiging.

"Het was," zegt Sharbat Gula, "de wil van God."

Tekst: STEVE McCURRY

Ik zag haar ogen door de lens. Ze waren nog altijd hetzelfde.

Haar huid is verweerd. Ze mag nu rimpels hebben, maar ze is nog even opvallend als het jonge meisje van zeventien jaar geleden. Net als toen verloopt het contact via de lens. Ditmaal omdat het haar gemakkelijker viel naar de camera te kijken dan naar mij; ze is nu getrouwd, en afgezien van haar echtgenoot mag ze niet naar mannen kijken.

We spraken elkaar slechts kort. Er was weinig emotie. Ik legde uit dat haar foto veel mensen heeft getroffen. Ik heb talloze brieven ontvangen van mensen overal ter wereld. De foto heeft hen geïnspireerd om te werken in vluchtelingkampen of als hulpverlener in Afghanistan. Toen ze de foto voor het eerst zag, schaamde ze zich voor de gaten in haar rode doek. Te wijten aan het kookvuur, vertelde ze. Ze is blij dat de foto mensen heeft geïnspireerd. Toch denk ik niet dat de foto haar veel doet. Alleen man en kinderen zijn voor haar van belang.

Ik kan me de hitte en de chaos in dat vluchtelingenkamp, nu zeventien jaar geleden, nog goed herinneren. Ik wist dat Afghaanse meisjes, die na enkele jaren achter de traditionele sluier zouden verdwijnen, zich misschien niet door een westerse man wilden laten fotograferen. Daarom ging ik voorzichtig te werk. Eerst vroeg ik de onderwijzer toestemming de schooltent van de meisjes binnen te gaan om een paar

foto's te maken. Het meest verlegen van allemaal was Sharbat, en toch was zij het die mij toestond een paar foto's te maken.

Toen ik het filmrolletje later bekeek, was ik verbaasd over hoe rustig het er leek, terwijl de Sovjets toch al vijf jaar in Afghanistan waren. Maar de foto is tijdloos en staat, zo is wel gesteld, symbool voor alles wat er in die tijd in Afghanistan gebeurde. Toch zijn er veel mensen die niet weten dat de foto iets met Afghanistan te maken heeft, maar die wel door de blik zijn getroffen.

Ik ben erg opgelucht nu ik weet dat de jonge vrouw nog leeft en ondanks alles een bestaan heeft opgebouwd. Ik hoop dat ze met blijdschap zal terugkijken op onze ontmoeting. Ik wil de rest van mijn leven af en toe gaan kijken hoe het met haar gaat.

Gelukkig hebben we haar nu gevonden. De plaatselijke autoriteiten gaan het vluchtelingenkamp afbreken en het terrein gebruiken voor woningbouw. Over een jaar zouden we haar onmogelijk hebben teruggevonden. Het is nu alleen gelukt omdat er nog mensen in het kamp waren die haar kenden. De afgelopen twintig jaar vormen een donkere periode in de Afghaanse geschiedenis. Wellicht is het een goed teken dat ze is gevonden, een teken van hoop voor de toekomst. We zullen zien. □

National Geographic Society's Afghan Girls Fund

Veel Afghaanse vrouwen willen net als Sharbat dat hun dochters een opleiding kunnen volgen. Daarom heeft de National Geographic Society het Afghan Girls Fund opgericht om samen met een select aantal non-profitorganisaties Afghaanse meisjes en jonge vrouwen een kans op een opleiding te geven. U kunt hieraan een bijdrage leveren via onze (Engelstalige) website: nationalgeographic.com. Ook kunt u een bedrag overmaken naar het Afghan Girls Fund, Development Office, National Geographic Society, 1145 17th Street NW, Washington, D.C. 20036, Verenigde Staten van Amerika.